

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 117. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr07val-shoot-idm139890597795664/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

tyvende Flammear [...] levende at nedpattes i en veltildotet Tranllaske» (BtA 596f; jvf. også BEC I 273). – **34** *Mallerj* mallen (Silurus glanis), en af Europas største ferskvandsfisk, levede tidligere i Sorø sø, hvor det sidste eksemplar (på 12½ kg) blev fanget 1799. På A.s tid mente man, at den var importeret til Sorø af cisterciensermunkene. – **34** *friske rødmosede Drengs*] eleverne ved Sorø Akademi; jvf. Carl Baggers selvkaraktærisik i brevet af 31.10.1827: »et uskyldigt, rødmosset Æble» (BtA 596).

128.3-4 *uden at have Fingre...*] et hyppigt motiv hos A, jvf. fx *Kunstner-Livet* (1830; SS XII 224) og *Imp* (197). – **19-20** *man maa ikke vide hvad der kommer*] en afvisning af den fatalisme A ellers bekender sig til, jvf. fx brev til Henriette Hanck 16.5.1834: »Jeg er nu halv Tyrk og tror aldeles paa Forudbestemmelse» (BHH 470); 16.10.1840: »Tyrkerne [...] ere min Troesforvante, de veed at der er en Skjæbnel» (ib. 470) og til madam Iversen 4.1.1837: »i Tillid til Menneskets Bestemmelse er jeg ingen Christen, men en Tyrk» (BtA I 366).

Skyggen

Skyggen blev trykt første gang i NE 4-47, der udkom 3.4.1847 (se *Den gamle Gadelegte*).

A skriver i Bemærkninger: »*Skyggen*» blev digtet under Sommer-Opholdet i *Neapel*, men først nedskrevet i *Kjøbenhavn*» (8, jvf. MLE I 364). Denne lidt kryptiske skelnen mellem »digtet» og »nedskrevet» skal antagelig forstås således, at A skrev et første udkast i Napoli i sommeren 1846, som han bearbejdede hjemme i København, idet arbejdet kan følges gennem almanak- og dagbogsoptegnelser. Under sit ophold i Rom noterer A i *Dagbøger* 11.4.1846: »Gik til Getto og kom ind i en Kirke hvor der paa en Grav stod *Umbra* og en delig Kvinde hugget i Marmor, ligefor en talende Mands Buste med Indskrift Nihil; hvem vare de to? en Skygge og Intet» (III 90). Eventyrets umiddelbare udgangspunkt var imidlertid A.s lidelser under varmen i Napoli, jvf. *Dagbøger* 8.6.1846: »Varmen vælter ned, tør neppe vove mig ud [...] Badet i Havet og følt mig vel, gik usædvanlig meget omkring i Gaderne i Eftermiddag, to Gange ned mod Molo, den sidste Gang følte jeg Mathed og naaede ind i en Caffè, drak Lemonade, men følte mig værre og værre, Huden sprak ud af alle Porer«. 9.6.: »Skrevet om Aftenen paa Historien om min Skygge» (III 126f). Hvor langt A er nået med eventyret er uvist, men først i dagbogsoptegnelserne 16.6.-

21.6. noterer han under indtryk af heden og en deraf følgende stadig større følsomhed de syns- og lydindtryk, der danner grundlag for den indledende eksterior-beskrivelse (sml. også BJC I 311, 315; MeE 187f).

Herefter gik arbejdet i stå til februar 1847, hvor almanakken 22.2. har: »sigaar endt Eventyret om Skyggen« og 24.2.: »hos Ørstedes. Skrever Skyggen«. Vænen tro læste han eventyret op for venner og bekendte, bl.a. 26.2.1847 hos J.P.E.Hartmann og 5.3.1847 hos agentinde Margrethe C.Zinn, hvor assessor Ernst Wies ved begge lejligheder var tilhører. I et brev 6.3.1847 foreslog han A at ændre slutningen, der berettede at den lærde mand blev halshugget, til en mere ubestemt, der blot konstaterede at han var død; en hensiddig A tog ad notam (H.C.Andersen: Skyggen v. H.Topsøe-Jensen.1957.26), hvorefter Edvard Collin iflg. brev til Lorck 14.3.1847 foretog den endelige renskrift (BLorck 90).

A.s interesse for skyggemotivet kan føres tilbage til Fodreise (69f), hvor han sætter sin skygge i pant hos Jerusalems Skomager for at låne dennes 100-milestøvler. Her henvises også direkte til det litterære forbillede, A.Chamisso's Peter Schlemihls wundersame Geschichte (1813) om P.S., der sælger sin skygge til djævelen for at komme i besiddelse af Fortunatus' pung; et motiv, der også kendes fra folkoeventyrene, jvf. Manden og hans Skygge (Winther 28ff) og udnyttes af E.T.A.Hoffmann i Die Abentheuer der Sylvester-Nacht (1814-15). Sidstnævnte henviser A også til i Fodreise (69f). Sml. endvidere Dagbøger 3.6.1841 under en sejlads på Donau: »Ombord er et Menneske der seer ud som min Caricatur, han er aldeles en Skygge; han er et løst Basrelief; det arme Menneske blev leet af, man tegnede ham af; jeg troer han mangle[r] sine Undertænder; han saa aldeles ud, som en Skygge« (II 241). Endelig skal nævnes, at en kim til eventyret måske er at finde i Den nye Barselstue (opført 1.gang på Det kgl. Teater 26.3.1845) om digteren, der gør lykke med et arbejde, han har stjålet fra en ungdomsven, ligesom man genfinder den lærde mands generøsitet overfor Skyggen, da vennen opdager digterens bedrageri.

129.6 vant] vænnet. – **8 blev]** forblev.

130.1 mahogeni] mahognibrune, jvf. 129.2; muligvis også ordspil på bet.: flot, fin, udmærket. – **7 Troldkjællinger]** fyrværkeri: skruptuder, kinesere. – **23-24 faaar det dog ud]** ender dog ud af det. – **34 Jomfruen var borte]** udtryk af arkitekten M.G.Bindesbøll (1800-56), der om en marmortrappel sagde: »Jomfruen mangler« dvs. enkelhed, umiddelbarhed (se iverigt Carl Roos i DaStu 1941.50-54).

131.28-29 en Historie ... Skygge] A. Chamisso's ovf. nævnte værk.

132.1 gescindt] hurtigt. – **7-9 skrev Bøger ... Smukt]** centrale begreber i Goethe-humanismen og i H.C.Ørsted's filosofi, jvf. Ørsted i Album 107

(se også Brix 217, Rubow 82f). – **27** *nirkeligt*] ordspil på bet.: »ægte« og »eksisterende«.

133.23 *lakerede Støder*] lakstøvler. – **23-24** *Hat ... Skygge*] chapeau claque.

135.5 *kom jeg ud*] ordspil på »komme ud fra forgemakket« og »blive til, fødes«.

136.18 *Bad*] kurbad. – **34-137.5** En henrydning til Edvard Collin, jvf. brev til E.C. fra A, London 27.6.1847: »De [er] for fornem til at ville sige *Du* til mig – føi! – jeg kunde næsten være forfængelig nok til en Gang at sige: Eduard skulle vi sige *Du* og *De* svarer, som jeg har ladet min Skygge svare. Ja *De* har vel mærket Ondskaben gjælder *Dem*« (BEC II 141). Baggrunden var et forslag fra A i et brev fra Hamborg til vennen 19.5.1831 om at blive *dus*, som E.C. afslog 28.5.1831 med bl.a. flg. begrundelse: »Der ere mange Ubetydeligheder, som Mennesker have, jeg troer, en medfødt Afskye for; jeg har kjendt et Fruentimmer, der havde en saadan Afskye for graat Papiir, at hun fik Ondt, naar hun saae det; hvorledes skal man forklare det. – Naar jeg [...] længe har kjendt et Menneske, som jeg ægter og holder af, og han tilbyder mig at sige »*Du*«, da fremkommer denne ubehagelige uforklarlige Følelse hos mig« (BEC I 74). A tog sig afslaget meget nær og vendte talrige gange tilbage til det i såvel breve som digtning (se A&C 503-06; Stampe 198-206 samt A-iana 3 rk. IV 218).

137.10-11 *en deilig Kongedatter ... saae altfor godt*] sml. prinsessen i *Dødnigen*, *Reisekammeraten* og *Klods-Hans*. – **31** *det første*] det bedste.

138.7 *fortiebt*] forelsket. – **8** *færdig*] lige ved, ude af stand til. – **34** *Hvad det maa være*] hvad må det ikke være.

139.11-12 *jeg gifter Kongedatteren*] germanisme: jeg gifter mig med kongedatteren. Iflg. Stampe 257 brugtes udtrykket »han gifter hende« netop i fornemme kredse til forskel for det dengang almindelige »han ægter hende«. Også A anvender kun »gifter« om fornemme ægteskaber med prinsesser o.l.